

Članak 27.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-2-100-1/16
28. siječnja 2016. godine
Banja Luka

Generalni direktor
Đorđe Ratkovića, v. r.

PRILOG 1.

Maksimalna brzina u čvorovima za zrakoplove koji učestvuju u zrakoplovnoj priredbi	Vrsta priredbe	
	Preljetanje	Akrobatski letovi
<100 kts	50 m	100 m
100-200 kts	100 m	150 m
200-300 kts	150 m	200 m
iznad 300 kts	230 m	230 m

PRILOG 2.

Vrsta priredbe	Rastojanje	Minimalna visina i uvjeti za preljetanje publike
Usidreni balon	20 m	ne primjenjuje se
Uzljetanje slobodnih letova balonom iz zone priredbe	20 m	75 ft iznad terena u penjanju 50 ft iznad prepreka
Slijetanje slobodnih letova balonom u zonu priredbe	50 m	300 ft iznad terena u horizontalnom letu 50 ft iznad prepreka

PRILOG 3.

Model zrakoplova	Težina zrakoplova	Rastojanje
Upravljanje preko užeta	svi	15 m
Upravljanje radio talasima (klipni)	manje od 7 kg iznad 7 kg	30 m 50 m
Upravljanje radio talasima (mlazni pogon)	svi	75 m

PRILOG 4.

	Vrsta priredbe	Meteorološki minimumi		
		Baza oblačnosti	Vidljivost	
VSTOL zrakoplovi, rotorkopter i drugi zrakoplovi čija je <i>stalling</i> brzina manja od 50 kts	Preljetanje ili horizontalne akrobacije	Pojedinačni nastup	500 ft	1,5 km
		Grupni nastup	500 ft	3,0 km
	Potpune akrobacije	Pojedinačni nastup	500 ft	3,0 km
		Grupni nastup	800 ft	5,0 km
Nastup drugih zrakoplova	Preljetanje ili horizontalne akrobacije	Pojedinačni nastup	500 ft	3,0 km
		Grupni nastup	800 ft	5,0 km
	Potpune akrobacije	Pojedinačni nastup	1000 ft	5,0 km
		Grupni nastup klipnih motora	1000 ft	5,0 km
		Grupni nastup mlaznih motora	1000 ft	5,0 km
		Grupni nastup mlaznih motora	1000 ft	5,0 km

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o vazduhoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno vazduhoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

ПРАВИЛНИК О ВАЗДУХОПЛОВНИМ ПРИРЕДБАМА

Члан 1.

(Предмет)

Овим Правилником прописују се услови и начин припреме, организације и извођења ваздухопловних приредби за цивилне ваздухоплове, као и обавезе и одговорности организатора и руководиоца ваздухопловне приредбе.

Члан 2.

(Појмови)

Појмови који се употребљавају у овом Правилнику имају следеће значење:

- Ваздухопловна приредба:** било која активност летења која се изводи у циљу извођења егзибиције, такмичења или забаве на манифестацији која је отворена за јавност;
- Линија гледалишта:** предња ивица зоне која је намијењена за гледаоце и паркинга који је намијењен за приватна возила, односно ужад или бове које су намијењене за сидрење пловила којима публика има приступ током трајања ваздухопловне приредбе;
- Линија приредбе:** линија којом се одређује минимално растојање ваздухоплова од линије гледалишта;
- Организатор ваздухопловне приредбе:** физичко или правно лице, или спортска организација која организује ваздухопловну приредбу;
- Руководилац ваздухопловне приредбе:** лице које је одговорно ваздухопловној власти за безбједно спровођење ваздухопловне приредбе;
- Учесник:** пилот ваздухоплова или падобранац који учествује у дијелу ваздухопловне приредбе и поседује важећу дозволу пилота ваздухоплова или потврду о обучености и доказ о оспособљености за наступ на ваздухопловној приредби или доказ о заштићеном искуству;
- Гледалац:** особа која присуствује ваздухопловној приредби и задржава се у простору који је утврђен за публику;
- Доказ о оспособљености и искуству учесника за наступ на ваздухопловној приредби:** документ којим се утврђује оспособљеност учесника за активност коју планира извести на ваздухопловној приредби;
- Нивои способности за овлашћење на акробатским приредбама:** нивои способности су дефинисани од стране Међународне акробатске комисије (*CIVA - Comission Internationale de Voltige Aérienne*) Међународне ваздухопловне федерације (*FAI - Fédération Aéronautique Internationale*):
  - Стандард/спортска;
  - средња;
  - напредна (класа 2) и
  - без ограничења.
- Локални летови:** сваки путнички лет који полази, или долази на мјесто ваздухопловне приредбе, искључујући комерцијални ваздушни транспорт, за сопствено уживање или панорамске летове;
- Изложба ваздухоплова:** простор намијењен за паркирање ваздухоплова којем публика може приступити;

- l) **Зона за паркирање ваздухоплова:** простор намијењен за паркирање ваздухоплова, којем публика нема могућност приступа;
- m) **Паркинг за приватна возила:** простор намијењен приватним возилима или пловилима којим публика може приступити током трајања ваздухопловне приредбе.

Члан 3.

(Минимални ниво искуства за организатора и руководиоца приредбе)

- (1) Једна особа ће бити прихваћена од стране Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине (у даљем тексту ВНДСА) као организатор приредбе која ће преузети потпуну одговорност. Одговорности за посебне аспекте (као што је надзор, АТS, обезбјеђивање службе у случају опасности и спровођења ваздухопловних операција) треба додијелити особама са одговарајућим искуством и, кад год је то могуће, одговарајућим дозволама или потврдама о обучености. Организатор ваздухопловне приредбе може бити руководиоца ваздухопловне приредбе, под условом да има прихватљиво искуство у ваздухопловству, а уколико нема искуство у обавези је да именује руководиоца ваздухопловне приредбе који већ има искуства као руководиоца ваздухопловне приредбе или је бар једном учествовао као помоћник руководиоца ваздухопловне приредбе или обављао послове на сличним позицијама.
- (2) Да би особа могла бити руководиоца ваздухопловне приредбе, треба да испуњава следеће услове, а који су у функцији тежине и комплексности ваздухоплова или падобрана:
- a) руководиоца приредбе авиона (укључујући и моторне једрилице), хеликоптера и жирокоптера - мора имати укупни налет од 500 сати од чега најмање 250 сати као вођа авиона, хеликоптера и жирокоптера,
  - b) руководиоца приредбе микролаких/ултралаких ваздухоплова - мора имати укупни налет од 250 сати од чега најмање 125 сати као вођа микролаких/ултралаких ваздухоплова (који је управљив по три осе или са помјерањем тежишта ако је потребно),
  - c) руководиоца приредбе једрилица - мора имати укупни налет од 300 сати од чега најмање 150 сати као вођа једрилице,
  - d) руководиоца приредбе моторних падобрана/параглајдера - мора имати укупни налет од 150 сати од чега најмање 75 сати као вођа моторног падобрана/параглајдера,
  - e) руководиоца приредбе ваздушних бродова који су напуњени топлим ваздухом - мора имати укупни налет од 250 сати од чега најмање 75 сати као вођа ваздушног брода који је напуњен топлим ваздухом,
  - f) руководиоца приредбе ваздушних бродова који су напуњени плинком чија је запремина већа од 2000 m³ - мора имати укупни налет од 400 сати на ваздушним бродовима од чега најмање 200 сати као вођа ваздушног брода који је напуњен плинком,
  - g) руководиоца приредбе ваздушних бродова који је напуњен плинком чија запремина не прелази 2000 m³ - мора имати укупни налет од 200 сати на ваздушним бродовима или балонима од чега најмање 100 сати као вођа ваздушног брода који је напуњен плинком,

- h) руководиоца приредбе балона - мора имати укупни налет од 150 сати на балонима од чега најмање 75 сати као вођа балона који је напуњен топлим ваздухом или балоном који је напуњен плинком,
- i) руководиоца приредбе змајева без мотора или параглајдера - пилот мора доказати ВНДСА да има способност у организацији и руковођењу ваздухопловном приредбом у којој учествују змајеви без мотора или параглајдери, што се доказује успјешним организовањем обуке или сличних догађаја,
- j) руководиоца приредбе падобранаца - мора имати најмање 400 скокова од чега најмање 100 скокова као организатор скокова, поред тога треба да има укупни налет од 200 сати од чега најмање 100 сати као вођа авиона и хеликоптера. Уколико руководиоца нема захтијевани налет или не посједује важећу дозволу пилота ваздухоплова или потврду о обучености и доказ о оспособљености, треба да ангажује још једног руководиоца који испуњава претходно наведене услове.

Члан 4.

(Минимални ниво искуства за учеснике)

Учесник мора доказати одговарајућим доказима о оспособљености и искуству да посједује одговарајуће вјештине и способности које намјерава да користи у току ваздухопловне приредбе, као и да испуњава следећи минимални ниво искуства да би му било допуштено учешће у ваздухопловној приредби, и то:

- a) пилоти авиона (укључујући и моторне једрилице), хеликоптера и жирокоптера - укупни налет од 200 сати од чега најмање 100 сати као вођа авиона, хеликоптера и жирокоптера,
- b) пилоти микролаких/ултралаких ваздухоплова - укупни налет од 100 сати од чега најмање 50 сати као вођа микролаких/ултралаких ваздухоплова (који је управљив по три осе или са помјерањем тежишта ако је потребно),
- c) пилоти једрилица - укупни налет од 100 сати од чега најмање 50 сати као вођа једрилице,
- d) пилоти моторних падобрана/параглајдера - укупни налет од 50 сати од чега најмање 25 сати као вођа моторног падобрана/параглајдера,
- e) пилоти ваздушних бродова који су напуњени топлим ваздухом - укупни налет од 100 сати од чега најмање 25 сати као вођа ваздушног брода који је напуњен топлим ваздухом,
- f) пилоти ваздушних бродова који су напуњени плинком чија је запремина већа од 2000 m³ - укупни налет од 200 сати на ваздушним бродовима од чега најмање 100 сати као вођа ваздушног брода који је напуњен плинком,
- g) пилоти ваздушних бродова који је напуњен плинком чија запремина не прелази 2000 m³ - укупни налет од 100 сати на ваздушним бродовима или балонима од чега најмање 50 сати као вођа ваздушног брода који је напуњен плинком,
- h) пилоти балона - укупни налет од 50 сати на балонима од чега најмање 25 сати као вођа балона који је напуњен топлим ваздухом или балоном који је напуњен плинком,
- i) пилоти змајева без мотора или параглајдера - не постоји одређени минимум налета, али сваки такав пилот мора доказати руководиоцу ваздухопловне приредбе да је способан извести свој предложени програм,

- j) падобранци - најмање 200 скокова за вођу тима или појединачног скакача и минимално 100 скокова за сваког од чланова тима. Уколико су на ваздухопловној приредби планирани само падобрански скокови, падобранци учесници требају посједовати важећу дозволу или потврду о обучености и доказ о оспособљености, при чему вођа тима треба имати најмање 100 скокова, а остали учесници најмање 50 скокова.

Члан 5.

(Растојање од гледалишта)

- (1) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбједи минимално растојање између линије приредбе и линије гледалишта, као што је дефинисано у Прилогу 1 овог Правилника.
- (2) Учесник мора завршити заокрет и маневар, узимајући у обзир утицај вјетра у односу на гледалиште/публику, на такав начин да:
  - a) ваздухоплов у било којем случају не буде на мањем растојању од вриједности које су дефинисане у Прилогу 1,
  - b) буде одређен одговарајући ивични (заштитни) појас уколико се током трајања ваздухопловне приредбе ваздухопловом маневрише на начин да је вектор брзине усмјерен према гледалишту/публици,
  - c) у случају када ваздухоплови лете у формацији, минимално раздвајање од линије публике/гледалишта посматра се у односу на ваздухоплов који лети најближе линији публике/гледалишта.
- (3) Полијетања и слијетања могу бити извршена на полетно-слетној стази у употреби под условом да је централна линија полетно-слетне стазе на удаљености 75m од линије гледалишта/публике.
- (4) ВНДСА може одобрити мању удаљеност у случајевима када географске или топографске карактеристике или положај летишта утиче на доступно растојање, али не мање од 35 m. Одобрење може бити издато у зависности и од типа ваздухоплова који ће наступати.
- (5) Учесник, у случају када брзина ваздухоплова при полијетању или слијетању захтијева растојање веће од 75 m од централне линије полетно-слетне стазе до линије гледалишта, треба користити полетно-слетну стазу чија је централна линија на 75 m од линије гледалишта за полијетање и слијетање, при чему треба изводити маневре са векторима који се удаљавају од линије гледалишта након полијетања или неуспјелог прилаза, са циљем достизања прописаног растојања од линије гледалишта у што краћем временском року.
- (6) Руководилац ваздухопловне приредбе одговоран је да сигурносна растојања која су дефинисана у Прилогу 1., буду успостављена са обје стране гдје се налазе гледаоци/публика, тј. на мјестима гдје је одређен простор за гледаоце/публику или паркинг приватних аутомобила, односно ужад и бове за сидрење пловила.

Члан 6.

(Надлјетање гледалишта)

- (1) Учесник на ваздухопловној приредби не смије управљати својим ваздухопловом изнад ограђеног простора за гледаоце/публику или изнад паркинга за приватна возила односно изнад ужади и бова за везивање пловила, осим у случају кад:

- a) ваздухопловом превози екипу падобранаца до позиције за искакање, али не испод висине 1500 ft изнад терена, или
- b) лети балоном са посадом, а у складу са ограничењима дефинисаним у Прилогу 2.

- (2) Падобранац не смије надлјетати ограђени простор за гледаоце/публику, паркинг за приватна возила односно ужад и бове за сидрење пловила на висини која је испод 25 ft.

Члан 7.

(Минималне висине ваздухопловне приредбе)

- (1) Учесник не смије изводити прелијетање или акробатске маневре на висинама од 200 ft до 1700 ft изнад терена или минималне висине из свог овлаштења за наступ на ваздухопловној приредби, уколико исто посједује, осим у случају из става 2. овог члана.
- (2) Када учесник посједује важећу дозволу пилота ваздухоплова или потврду о обучености и доказ о оспособљености за наступ на ваздухопловној приредби, са минималном одобреном висином испод 200 ft изнад терена, ВНДСА може учеснику допустити да свој програм изведе спуштајући се до минималне висине, а која је уписана у његовој дозволи пилота ваздухоплова или потврди о обучености и доказу о оспособљености.
- (3) Одредбе из претходног става не примјењују се на ваздухоплове у току фазе полијетања или слијетања на локацију гдје се одржава ваздухопловна приредба, уз услов да планирани елементи лета који ће бити изведени на ваздухопловној приредби, не почињу прије или су у потпуности завршени до достизања минималне висине. Одредбе се не примјењују на хеликоптере када је ледбење са утицајем Земље дио елемента лета који намјеравају извести на ваздухопловној приредби.
- (4) ВНДСА може утврдити минималну висину за било коју ваздухопловну приредбу са циљем повећавања сигурности гледалаца/публике на земљи.
- (5) Руководилац ваздухопловне приредбе може наредити (упозорити) учесника да не лети или да лети цијели или дио његовог програма са минималним висинама које су веће од оних које су утврђене у његовом овлаштењу, на основу процјене безбједности.
- (6) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обавијести све учеснике о минималним висинама, упутством у писаној форми и усменим упутством, као што се захтијева у члану 14. овог Правилника.

Члан 8.

(Линија приредбе и зона приредбе)

- (1) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран за разматрање сљедећих фактора приликом одређивања линије приредбе и зоне приредбе:
  - a) свака значајна карактеристика унутар предложене зоне приредбе;
  - b) близина насељених, индустријских, рекреативних и еколошки осјетљивих зона;
  - c) близина других аеродрома или ваздухопловних терена и догађаја;
  - d) класа (класификација) ваздушног простора;
  - e) површина која ће се користити као полетно-слетна стаза, ако је планирано да се полијетање или слијетање обављају на мјесту ваздухопловне приредбе;
  - f) препреке које се налазе у близини мјеста ваздухопловне приредбе;

- g) приступ локацији ваздухопловне приредбе, посебно за возила у случају опасности (возила хитне помоћи и ватрогасна возила) и ваздухоплове.
- (2) Организатор ваздухопловне приредбе одговоран је за план локације, а руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи, гдје је потребно, простор за гледаоце/публику, паркинг за приватна возила односно уџад и бове за везивање пловила. Простор за гледаоце/публику као и паркинг за приватна возила мора бити смјештен на једној страни локације ваздухопловне приредбе како би се омогућила максимална слобода за одржавање ваздухопловне приредбе. Руководилац ваздухопловне приредбе такође је одговоран да обезбиједи да гледалиште, паркинг за приватна возила односно уџад и бове за везивање пловила никад не буду постављени у близини зоне слијетања или полијетања на аеродрому или области ваздухопловне приредбе.
- (3) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран за обезбјеђивање јасно дефинисаних линија ваздухопловне приредбе. У идентификацији линија ваздухопловне приредбе треба користити полетно-слетну стазу и друга природна обиљежја, када је то могуће. Није неопходно да се дефинише линија за све брзине ваздухоплова, али детаљи свих линија ваздухопловне приредбе, заједно са одговарајућим растојањима, биће представљени у писменој и усменој фази припреме учесника (брифинг).
- (4) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи да зона у којој је одобрено одржавање ваздухопловне приредбе буде прихватљиво дефинисана у писменој и усменој фази припреме учесника иако је они нису означили.
- (5) Учесник је дужан да предвиђене елементе лета на ваздухопловној приредби изведе ваздухопловом унутар дефинисане линије ваздухопловне приредбе.
- (6) Није неопходно да оса приредбе буде паралелна са линијом приредбе, без обзира коју осу учесник одабере. Мора се обезбиједити да током извођења предвиђених елемената лета на ваздухопловној приредби, линија раздвајања не буде на мањем растојању од вриједности које су дефинисане у Прилогу 1.

Члан 9.

(Максималне брзине)

- (1) Учесник на ваздухопловној приредби не смије летјети ваздухопловом брзином већом од 600 kts или 0.9 M или започети било који маневар који може довести до достизања звучне брзине.
- (2) Руководилац ваздухопловне приредбе ће захтијевати да одобрење за ваздухоплове са брзином већом од 250 kts IAS до висине од 10000 ft (FL100) током трајања ваздухопловне приредбе, буде наведено у одобрењу за приредбу, када је неопходно.

Члан 10.

(Балони са посадом)

- (1) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи минимално раздвајање између гледалаца/публике и било ког дијела балона или његове тачке везивања као што је дефинисано у Прилогу 2. када је балон са посадом дио приредбе.
- (2) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи простор за балоне или да летиште буде безбједно ограђено, како би се онемогућио приступ гледалаца/публике до балона или пратећих возила.
- (3) Пилот балона са посадом треба да обезбиједи да његов балон буде надуван, везан и да лети у складу са

одредбама Закона о ваздухопловству и Наредбом о правилима летења у БиХ, а за ваздухопловне приредбе летење са везаним балонима, балон којим се управља мора бити везан на најмање три мјеста/тачке.

- (4) Када је балон са посадом везан или ако је планирано да се изведу слободни летови испред гледалаца/публике, руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи адекватно просторно или временско растојање од осталих учесника у лету.

Члан 11.

(Падобранска приредба)

Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да у случају када је планирано искакање падобранаца, обезбиједи да се падобранска приредба одвија у складу са Законом о ваздухопловству, Наредбом о правилима летења и Правилником о падобранству, као и са следећим додатним захтјевима:

- a) када је предвиђено мјесто за доскок на страни гдје се изводе летови у односу на линију гледалишта, ниједан дио тог летишта не смије бити ближи од 15 m од линије гледалишта;
- b) када се предвиђено мјесто доскока налази у зони гдје је простор за гледаоце/публику, мјесто доскока мора бити безбједно ограђено (конопцом, траком или оградом) и падобранци не смију слијетати на растојању мањем од 15m од било ког гледаоца;
- c) простор за доскок треба бити одговарајуће обиљежен и треба бити јасно видљив од стране падобранца од тренутка његовог искакања (напуштања) из ваздухоплова;
- d) падобранац који изводи појединачни скок треба обезбиједити да његов падобран буде потпуно отворен до минималне висине од 1500 ft изнад терена;
- e) радио веза треба да буде успостављена и да се одржава током понирања између ваздухоплова који избацију падобранце, координатора на земљи и ATS, ако је иста успостављена на аеродрому или летишту. Гдје то није могуће, мора се користити одобрени систем сигнализације земља-ваздух.
- f) Руководилац ваздухопловне приредбе одговоран је:
- 1) да сви учесници буду упознати са процедуром која ће се примјењивати на појединачном догађају, у циљу смањивања ризика за падобранце који су у фази понирања/доскока;
  - 2) да током трајања фазе понирања/доскока падобранаца, ни у ком случају се не допусти да авиони са пропелерским моторима, млазним моторима или хеликоптери буду на удаљености мањој од 250 m од предвиђеног мјеста доскока;
  - 3) да пилоти ваздухоплова на удаљености већој од 250 m, (1000 m у случају локалних летова) у оба случаја, на земљи и у ваздуху, буду свјесни/обавијештени о спуштању падобранаца. Ови на земљи требају бити припремљени да зауставе било који пропелер, млазни мотор или хеликоптерски ротор ако запазе да вјетар заноси падобранце у спуштању према њиховом ваздухоплову.

Члан 12.

(Приредба ваздухопловних модела)

За вријеме приредбе ваздухопловних модела руководиоца приредбе је одговоран да модели ваздухоплова лете у складу са Законом о ваздухопловству и Наредбом о правилима летења, уз додатне захтјеве:

- a) руководиоца ваздухопловне приредбе треба да обезбиједи да ниједан ваздухопловни модел не лети неконтролисани слободни лет током трајања ваздухопловне приредбе;
- b) руководиоца ваздухопловне приредбе дужан је да обезбиједи да ниједан ваздухопловни модел не лети у близини линије гледалишта на мањем растојању од вриједности које су дефинисане у Прилогу 3;
- c) у случају када се предвиђени изложбени простор за ваздухопловне моделе налази у зони гледалишта, то треба бити безбједно ограђено и на удаљености дефинисаној у Прилогу 3;
- d) руководиоца ваздухопловне приредбе може одредити додатну удаљеност за моделе који имају велику димензију;
- e) гдје је предложено да ће ваздухопловни модели летјети испред публике, руководиоца ваздухопловне приредбе је одговоран да летови буду адекватно раздвојени просторно и временски од других летачких активности;
- f) руководиоца ваздухопловне приредбе је одговоран за спровођење оштре контроле одашиљача/антена и фреквенција;
- g) руководиоца ваздухопловне приредбе је одговоран да се осигура да ваздухопловним моделима који се контролишу путем радио таласа, не допусти летење када је брзина вјетра већа од 25 kts, а видљивост мања од 500 m.

Члан 13.

(Локални летови)

Руководилац ваздухопловне приредбе одговоран је за координацију локалних летова (панорамски летови) за вријеме трајања ваздухопловне приредбе при чему руководиоца ваздухопловне приредбе задржава право да одреди у којој зони се могу изводити такви летови; он ће бити одговоран да обезбиједи да се такви летови не допусте унутар зоне приредбе:

- a) током трајања акробатске приредбе на малим висинама;
- b) током спуштања падобранца, осим ако је ваздухоплов на локалном лету удаљен најмање 1000 m од сваког падобранца у спуштању.

Члан 14.

(Информисање о ваздухопловној приредби)

- (1) Руководилац ваздухопловне приредбе је дужан да унапријед обезбиједи податке, свим учесницима пошаље информације о летењу у писаној форми, које садрже сљедеће податке:
  - a) мјесто, датум, вријеме и трајање ваздухопловне приредбе;
  - b) планирано вријеме ваздухопловне приредбе и вријеме одржавања припреме (брифинга);
  - c) карта локације ваздухопловне приредбе која показује утврђени положај зоне гледалишта, линије приредбе и зону ваздухопловне приредбе;
  - d) ако је неопходно информације контроле летења, а које се односе на:
    - 1) доласке и одласке;
    - 2) код транспондера и радио фреквенција;
    - 3) процедуре ваздухопловне приредбе;

1) доласке и одласке;

2) код транспондера и радио фреквенција;

3) процедуре ваздухопловне приредбе;

- e) ограничења ваздухопловне приредбе и временски минимуми:
  - f) забрана локалних летова;
  - g) окружење;
  - h) службе у случају нужде и процедуре;
  - i) процедура прихватања, паркирања и допуњавања горива;
  - j) потребни документи; и
  - k) званични назив ваздухопловне приредбе заједно са контакт бројем и бројем факса.

- (2) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи усмене информације прије започињања летова од првог дана ваздухопловне приредбе и сваког наредног дана ваздухопловне приредбе, у случају када ваздухопловна приредба траје више од једног дана. Он је одговоран да обезбиједи да копија одобрења буде приказана приликом брифинга/информисања и да сљедећи елементи буду саопштени током брифинга/информисања:
  - a) услови одобрења ваздухопловне приредбе;
  - b) забрана локалних летова;
  - c) временски услови, тренутни и прогнозирани за вријеме одржавања ваздухопловне приредбе;
  - d) детаљи летачког програма укључујући позивне знакове и летачке активности прије и послје главног дијела ваздухопловне приредбе заједно са било којим појединачним одобрењем минималне висине на ваздухопловној приредби;

a) услови одобрења ваздухопловне приредбе;

b) забрана локалних летова;

c) временски услови, тренутни и прогнозирани за вријеме одржавања ваздухопловне приредбе;

d) детаљи летачког програма укључујући позивне знакове и летачке активности прије и послје главног дијела ваздухопловне приредбе заједно са било којим појединачним одобрењем минималне висине на ваздухопловној приредби;

e) АТС информације о:

1) доласцима и одласцима;

2) код транспондера и радио фреквенције;

3) процедуре током ваздухопловне приредбе;

f) дефинисање:

1) зоне гледалишта;

2) линије ваздухопловне приредбе;

3) зоне ваздухопловне приредбе;

g) служба у случају нужде и процедуре;

h) процедура прихвата и отпреме, паркирања и допуњавања горива.

- (3) Учесник који директно управља ваздухопловом на ваздухопловној приредби мора да буде припремљен у складу са информацијама/брифингом које је добио од руководиоца ваздухопловне приредбе, уз додатне захтјеве који су наведени у претходном ставу, прије него што полети са летишта.

Члан 15.

(Прихват и отпрема ваздухоплова)

Организатор ваздухопловне приредбе је одговоран за одређивање положаја, док је руководиоца ваздухопловне приредбе одговоран да:

- a) ефикасне ограде буду постављене тако да заштите приступ од стране гледалаца/публике до зоне гдје се паркирају ваздухоплови и зоне која се користи за операције ваздухоплова и да ове ограде остану на мјесту током трајања свих летова који су у вези са приредбом. Он је такође одговоран да обезбиједи приступ претходно наведим зонама само овлаштеним лицима и да само она могу да уђу;
- b) зона за допуњавање горива ваздухоплова буде слично контролисана и постоји минимално растојање од 15 m између допуњавања ваздухоплова или опреме и публике. У случају

када се пуне балони, ваздушни бродови или цилиндри балона са водоником, минимално растојање се повећава на 100 m;

- c) минимално растојање између било ког дијела за таксирање авиона и публике је 10 m, и оно се повећава у случајевима таксирања авиона са млазним погоном или хеликоптера;
- d) када су авиони паркирани испред линије гледалаца, минимално сигурносно растојање је дефинисано у тачкама а) и b).

Члан 16.

(Надзор над гледаоцима и комуникација)

- (1) Организатор приредбе је одговоран за контролу гледалаца и комуникацију на земљи, а руководиоца ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи следеће:
  - a) довољан број редара за контролу/надзор гледалаца /публике; да буду доступни како би у случају опасности заштитили приступ гледалца/публике иза линије гледалишта и зоне паркинга за авионе и да ови редари буду у потпуности упознати са њиховим обавезама;
  - b) адекватна земаљска комуникација преко које ће руководиоца ваздухопловне приредбе бити повезан са свим одговарајућим сервисима на земљи или на води, а посебно са службама у случају опасности;
  - c) поставити одговарајућу комуникацијску контролну тачку, којом управља искусни оператер;
  - d) разглас; приликом одређивања који тип разгласа је потребан, руководиоца ваздухопловне приредбе треба узети у обзир слиједеће:
    - 1) величину приредбе;
    - 2) простор приредбе; и
    - 3) врсту садржаја ваздухопловне приредбе.
- (2) У случају када постоји коментатор, његова локација треба да буде таква да му важне и хитне информације буду достављене у што краћем временском року, како би благовремено исте саопштио гледаоцима/публици, уколико постоји потреба.

Члан 17.

(Осигурање)

- (1) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи адекватно осигурање које покрива штету нанесену трећим лицима на земљи за вријеме трајања ваздухопловне приредбе, укључујући приказивање, вјешбе или у данима који су резервисани за новинаре, или било која друга прилика без обзира да ли су гледаоци/публика присутни или не.
- (2) Руководилац ваздухопловне приредбе је дужан да достави доказе да осигурање покрива одговарајуће одговорности, везано за намјеравани програм који се планира извести.
- (3) Руководилац ваздухопловне приредбе треба да се увјери да су ваздухопловни оператери такође покривени одговарајућим осигурањем у складу са Законом о облигационим односима у цивилном ваздухопловству БиХ ("Службени гласник БиХ", број 51/15).
- (4) Разматрајући суму коју треба издвојити за осигурање за штету нанесену трећим лицима и изложеност јавности, оператер ваздухоплова који учествује у ваздухопловној приредби, треба бити свјестан да у случају несреће или незгоде, одговорност може бити накнадно утврђена на штету организатора ваздухопловне приредбе или оператора или учесника, или комбинација оба.

- (5) Страни ваздухопловни оператери који планирају наступ на ваздухопловној приредби на територији Босне и Херцеговине морају да посједују важеће осигурање које покрива штету нанесену трећим лицима на територији Босне и Херцеговине, а коју требају доставити прије пријављивања на ваздухопловну приредбу и да испуне све захтјеве руководиоца ваздухопловне приредбе.

Члан 18.

- (Елементи који се могу укључити у ваздухопловну приредбу)

Руководилац ваздухопловне приредбе ће у току планирања приредбе консултовати ВНДСА, а у вези елемената које планира укључити у приредбу. О свакој измјени или допуни договорених и/или одобрених елемената руководиоца ваздухопловне приредбе дужан је обавијестити ВНДСА.

Члан 19.

(Ваздухопловне информације)

- Руководилац ваздухопловне приредбе, уколико постоји потреба, а у складу са Правилником о NOTAM канцеларији БиХ ("Службени гласник БиХ", број 96/13), дужан је попунити захтјев за издавање NOTAM-а и прослиједити га надлежној NOTAM канцеларији.

Члан 20.

(Превоз путника)

- (1) Учесник, осим пилота балона који је напуњен ваздухом, одговоран је да обезбиједи да се нико осим посаде не налази у кабини његовог ваздухоплова током трајања приредбе. Превоз путника је забрањен током трајања ваздухопловне приредбе.
- (2) Одредбе из става (1), примјењују се и на падобранске тандем скокове.

Члан 21.

(Документација)

- Учесник је одговоран да обезбиједи следећу документација која мора бити доступна за вријеме инспекције од стране ВНДСА или руководиоца ваздухопловне приредбе:
  - a) пилотску дозволу која доказује класу и/или врсту овлашћења;
  - b) летачку књигу (или копију или други доказ) да докаже тренутне и претходне детаље;
  - c) овлашћење за учесника или изузеће (ако посједује);
  - d) сертификат за осигурање ваздухоплова, као што је наведено у члану 17, став 2;
  - e) документацију о пловодбности ваздухоплова (сертификат о пловидбности или одобрење или неки други еквивалентан документ);
  - f) Уз претходну пријаву, било који други документ који је релевантан за ваздухоплов, а на захтјев ВНДСА или руководиоца ваздухопловне приредбе.

Члан 22.

(Подношење захтјева за одобрење за одржавање ваздухопловне приредбе)

- Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да у ВНДСА поднесе захтјев за одобрење за одржавање ваздухопловне приредбе најмање 4 седмице прије предложеног датума почетка ваздухопловне приредбе;

Члан 23.

(Метеоролошки минимуми)

- (1) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да не дозволи летење на ваздухопловној приредби ако су временски услови на локацији ваздухопловне приредбе

испод минималних вриједности од оних који су дефинисани у Прилогу 4.

- (2) Руководилац ваздухопловне приредбе треба узети у разматрање класификацију ваздушног простора као и друге метеоролошке промјене, као што је смјер вјетра и атмосферске падавине, како би донио одлуку које дисциплине се могу одржати током трајања вазухопловне приредбе.

Члан 24.

(Услуга контроле летења)

- (1) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да предузме потребну координацију са пружаоцем услуга ваздушне пловидбе за намјеравани контролисани ваздушни простор, гдје ће бити одржана приредба и поднијеће детаљан споразум са пружаоцем услуга ваздушне пловидбе, а у циљу добијања одобрења од стране BHDCA.
- (2) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да се у раној фази консултује са BHDCA током процеса планирања, ако је мјесто приредбе на простору гдје ATS обично не пружа услуге, са циљем да се дефинише да ли треба или не треба ATS, дакле, потребна врста.
- (3) Потреба за обезбјеђивањем ATS зависиће од:
- величине и комплексности програма ваздухопловне приредбе;
  - потребне координације активности ваздухопловне приредбе;
  - активности других корисника ваздушног простора;
- (4) Пружалац услуга ваздушне пловидбе размотриће потребу о успостави привремено ограниченог ваздушног простора како би се обезбиједио потребан ниво сигурности у ваздушном простору.
- (5) Руководилац ваздухопловне приредбе је дужан да осигура одговарајућу координацију са ATS-ом, обухватајући следеће:
- период и врсту услуге која ће бити пружена;
  - дио ваздушног простора који ће бити покривен;
  - које ће се процедуре примјењивати;
  - радио фреквенције и кодови транспондера у употреби.

- (6) Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи средства за показивање смјера слијетања и приземног вјетра, у случају када ваздухоплов полијеће и слијеће на подручје ваздухопловне приредбе.
- (7) Руководилац ваздухопловне приредбе биће одговоран да обезбиједи присуство представника ATS-а током усменог информисања/брифинга пилота (видјети члан 14.), када је ATS обезбијеђена.

Члан 25.

(Службе у случају опасности)

- (1) Обавезе и одговорности руководиоца и организатора ваздухопловне приредбе у случају опасности су:
- Руководилац ваздухопловне приредбе, у зависности од величине и комплексности ваздухопловне приредбе, одговоран је да обезбиједи да служба у случају опасности буде доступна на локацији приредбе или на позив унутар зоне локације зависи од величине и састава саме приредбе. Полиција, хитна помоћ, ватрогасци и лучка капетанија (ако је ваздухопловна приредба на води) обично буду укључени, док о осталим учесницима од стране других надлежних тијела, одлучује руководилац ваздухопловне приредбе.

- Руководилац ваздухопловне приредбе дефинише ниво заштите која треба да буде обезбијеђена на простору приредбе из које ваздухоплови врше операције при чему ће узети у разматрање следеће:
    - карактеристике највећег пријављеног ваздухоплова;
    - садржај ICAO ANNEX-а 14 који се односи на службе на аеродромима и летиштима и противпожарну службу;
    - остале захтјеве уколико су прописани од стране BHDCA.
  - Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи да, када ваздухоплов не слијеће, или не врши операције са простора ваздухопловне приредбе, да ниво пружања услуге у случају опасности буде у складу са захтјевима саме приредбе. Међутим, руководилац ваздухопловне приредбе биће одговоран да обезбиједи да додатним ангажовањем обезбиједи додатне ресурсе који треба да буду на располагању током одржавања ваздухопловне приредбе у случају да дође до веће несреће или незгоде.
  - Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи да одговарајуће специјализовано особље и опрема буду доступни када је простор ваздухопловне приредбе смјештен у близини или изнад водене површине, мочварне области или на било којој другој теже приступачној локацији.
  - С обзиром да потпуну одговорност за повезивање служби у случају опасности сноси организатор ваздухопловне приредбе, руководилац ваздухопловне приредбе ће обезбиједити да:
    - Полиција - Локална полиција буде обавјештена и упозната са било којом планираном приредбом у циљу неопходне сигурносне и безбједносне припреме и да, у координацији са полицијом или лучком капетанијом, осигура прилазне/или излазне путеве који ће бити доступни у случају опасности за возила или пловила у случају несреће на ваздухопловној приредби.
    - Хитна помоћ и служба прве помоћи - зависи од величине ваздухопловне приредбе и броја очекиваних гледалаца, медицинска средства и средства прве помоћи као и хитна помоћ биће доступна на подручју приредбе током трајања летачке приредбе, сачињена од одговарајућег квалификованог особља; и
    - Ватрогасна служба - зависи од величине приредбе, адекватне спасилачке и ватрогасне службе, која треба бити погодна смјештена и опремљена, у случају несрећа на или у близини простора одржавања приредбе.
- (2) План у случају опасности
- Руководилац ваздухопловне приредбе је одговоран да обезбиједи нацрт плана за случај опасности, који ће садржавати заједничко поступање служби у случају опасности приликом незгоде или несреће ваздухоплова или других невоља на земљи или на воденој површини.
  - План у случају опасности садржи следеће детаље:
    - тип опасности, ваздухоплов, да ли је то на земљи или воденој површини;
    - агенције које су укључене у план;

- 3) одговорности и улога сваке службе;
  - 4) мапа ваздухопловне приредбе на којој су означене све тачке у случају опасности, приступни путеви и контролни центар;
  - 5) комуникација; и
  - 6) име, функција, контакт и локација службених особа.
- c) У зависности од величине и комплексности ваздухопловне приредбе, руководиоца ваздухопловне приредбе:
- 1) је одговоран да обезбиједи да одређено сједиште службе у случају опасности са особљем, или са непосредном комуникацијом за појединачну службу у случају опасности, и да буде обезбијеђена комуникациона веза за руководиоца ваздухопловне приредбе, ATS и друге одговарајуће секторе;
  - 2) треба да одржи тематски састанак са представницима служби у случају опасности, и то прије планираног дана почетка приредбе, при томе треба осигурати да су све службе упознате са детаљима плана у случају опасности; и
  - 3) размотри склапање уговора за потребе константног ТВ/видео снимања које ће обухватити цијелу ваздухопловну приредбу, у случају да дође до несреће или незгоде.

Члан 26.

(Дужности и обавезе одговорних особа)

- (1) Прије одржавања ваздухопловне приредбе, организатор или руководиоца ваздухопловне приредбе прибавиће одобрење од BHDSA у писаној форми. Такво одобрење, када је издато, биће примјењивано на све летачке активности које су планиране на приредби, као и додатна одобрења, која могу бити захтијевана према националном закону за период одржавања ваздухопловне приредбе. Таква додатна одобрења могу садржавати и сљедеће:
  - a) лет на малим висина;
  - b) избацивање или подизање предмета или особа;
  - c) ношење особа (стајање на крилима);
  - d) летење у близини публице;
  - e) летење брзином већом од 250 kts на висинама које су мање од 10000 ft (FL100);
  - f) ванаеродромско слијетање и полијетање;
  - g) прекорачење носивости аеродрома (*LCN - Load Classification Number*)
- (2) Руководилац ваздухопловне приредбе не смије дозволити учешће пилота који не посједује важећу дозволу пилота ваздухоплова или потврду о обучености и доказ о оспособљености за наступ на ваздухопловној приредби или доказ о захтијеваном искуству, као и минималне нивое искуства наведене у члану 4.

Члан 27.

(Ступање на снагу)

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

Број 1-3-02-2-100-1/16

28. јануара 2016. године
Бања ЛукаГенерални директор
Ђорђе Ратковица, с. р.

ПРИЛОГ 1.

Максимална брзина у чворовима за ваздухоплове који учествују у ваздухопловној приредби	Врста приредбе	
	Прелијетање	Акробатски летови
<100 kts	50 m	100 m
100-200 kts	100 m	150 m
200-300 kts	150 m	200 m
изнад 300 kts	230 m	230 m

ПРИЛОГ 2.

Врста приредбе	Растојање	Минимална висина и услови за прелијетање публице
Усидрени балон	20 m	не примјењује се
Полијетање слободних летова балоном из зоне приредбе	20 m	75 ft изнад терена у пењању 50 ft изнад препрека
Слијетање слободних летова балоном у зону приредбе	50 m	300 ft изнад терена у хоризонталном лету 50 ft изнад препрека

ПРИЛОГ 3.

Модел ваздухоплова	Тежина ваздухоплова	Растојање
Управљање преко ужета	сви	15 m
Управљање радио таласима (клипни)	мање од 7 kg	30 m
	изнад 7 kg	50 m
Управљање радио таласима (млазни погон)	сви	75 m

ПРИЛОГ 4.

	Врста приредбе		Метеоролошки минимуми	
			База облачности	Видљивост
VSTOL ваздухоплови, роторкоптер и други ваздухоплови чија је <i>stalling</i> брзина мања од 50 kts	Прелијетање или хоризонталне акробације	Појединачни наступ	500 ft	1,5 km
		Групни наступ	500 ft	3,0 km
	Потпуне акробације	Појединачни наступ	500 ft	3,0 km
		Групни наступ	800 ft	5,0 km
Наступ других ваздухоплова	Прелијетање или хоризонталне акробације	Појединачни наступ	500 ft	3,0 km
		Групни наступ	800 ft	5,0 km
	Потпуне акробације	Појединачни наступ	1000 ft	5,0 km
		Групни наступ клипних мотора	1000 ft	5,0 km
		Групни наступ млазних мотора	1000 ft	5,0 km
			1000 ft	5,0 km

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi